

/ Вестник Российской коммуникативной ассоциации. – 2002. – Вып.1. – С.43–52.

4. Дніпренко Н. К. Зміна парадигми в державному управлінні інформаційною сферою: комунікативний аспект: Дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / Н. К. Дніпренко. – К., 2005. – 168 с.

5. Драгомирецька Н. М. Комунікативна діяльність в державному управлінні: теоретико-методологічний аспект: Дис. ... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.01 / Н. М. Драгомирецька. – К., 2007. – 464 с.

6. Загороднюк С. В. Розвиток управлінського спілкування в системі підготовки державних службовців: Автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.03 «Державна служба» / С. В. Загороднюк. – К., 2003. – 26 с.

7. Логунова М. Значення політичних комунікацій у здійсненні державного управління / М. Логунова // Персонал. – 2007. – № 11.

8. Рева А. В. Связи институтов власти с общественностью в системе социальных коммуникаций / А. В. Рева: Дис. ... канд. соц. наук: 22.00.04. – Пенза, 2005. – 191 с.

9. Серьогін С. М. Державний службовець у взаємовідносинах влади і суспільства: Автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр.: спец. 25.00.03 «Державна служба» / С. М. Серьогін. – К., 2004. – 27с.

10. Соколов А. В. Общая теория социальной коммуникации / А. В. Соколов. – СПб: Изд-во Михайлова В. А., 2002. – 461 с.

11. Тулугоева М. С. Социальные особенности коммуникаций в государственной гражданской службе : Дис. ... канд. соц. наук: 22.00.04. – М., 2004. – 204 с.

12. Хаджирадева С. К. Підготовка державних службовців до професійно-мовленневої комунікації: концептуальні засади й стратегія модернізації технологій: Автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр.: спец. 25.00.03 «Державна служба» / С. К. Хаджирадева. – К., 2006. – 37 с.

13. Хаджирадева С. К. Комунікації, ділове спілкування та управління конфліктами в колективі / Хаджирадева С. К. Яроміч С. А. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2004. – 99 с.

14. Харламов А. В. Социальное отчуждение и социальная коммуникация (коллизии и противоречия духовной культуры) / А. В. Харламов // Общество и коммуникация. – Новосибирск, 2003. – С. 23–29.

15. Терещенко Д. А. Роль інформаційно-комунікативного забезпечення потреб споживачів у процесі надання управлінських послуг на рівні місцевих органів влади [Електронний ресурс] / Державне будівництво: Електрон. наук. фах. видання. – 2007. – №1. – Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/DeVu/2007-1/doc/2/20.pdf>.

УДК 351.862.4:369

Анатолій Дарієнко

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПЕНСІЙНОЮ СИСТЕМОЮ: ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ

У статті аналізуються шляхи вдосконалення механізмів управління пенсійною системою з огляду на існуючі проблеми. На основі розглянутих соціальних проблем

© Дарієнко А.О., 2010.

проблем обґрунтовуються напрямки вдосконалення системи державного пенсійного забезпечення.

Ключові слова: пенсійна система, модернізація пенсійної системи, світова фінансово-економічна криза, механізми державного управління пенсійною системою, вдосконалення механізмів державного управління пенсійною системою.

постановка проблеми

На сьогодні у світі яскраво проявляються ознаки фінансової кризи, відтак, погіршення показників виробництва, скорочення виплат, заморожування рівня зарплат. Криза безпосередньо позначилася на балансі фондів соціального страхування за рахунок зменшення надходжень від внесків та збільшення витрат на соціальні допомоги. Аналіз показників ринку праці дає підстави для таких негативних висновків: зменшення рівня економічної активності та рівня зайнятості населення відповідного віку; зменшення кількості незайнятих громадян, які перебували на обліку в державній службі зайнятості впродовж року; зростання кількості безробітного населення; зниження рівня працевлаштування незайнятого населення за допомогою державної служби зайнятості.

У зв'язку з цим, виникає необхідність змін в економіці країни, модернізації соціальної політики держави, що допоможе, у тому числі, уникнути важких наслідків кризи у сфері пенсійного забезпечення населення. Метою стає захист інтересів громадян, забезпечення надійного збереження та примноження реальної вартості пенсій шляхом відповідного інвестування. Фінансово-економічна криза ще більше підкреслює необхідність запровадження наступного рівня реформування пенсійної системи в Україні. Суб'єкти державного управління повинні враховувати цей факт, аналізувати різноманітні підходи до вирішення проблем. Реформа має носити системний характер та враховувати особливості механізмів державного управління пенсійною системою, шляхи їх реалізації та вдосконалення.

аналіз останніх досліджень і публікацій

Різноманітні науково-теоретичні та прикладні аспекти проблематики соціального захисту населення були предметом наукових досліджень українських вчених (Б. Зайчука, Д. Деми, Ю. Діденко, Е. Лібанової, Н. Луговенко, Н. Фойгта, В. Якимця). Розгляду окремих аспектів проблеми приділяли увагу Б. Надточій, С. Тютюнникова, В. Яценко та ін. Проблеми державного управління соціальним захистом, включаючи управління пенсійною системою, в різних умовах досліджувала значна кількість фахівців, таких як: О. Зарудний, Б. Надточій та багато інших. Кризові явища в соціальному захисті населення стали предметною сферою аналізу таких вчених, як С. Юрій, М. Райзер та ін. Натомість, величезний масив науково-аналітичної літератури недостатньо розглядає шляхи вдосконалення механізмів державного управління пенсійної системи, особливо з огляду на процеси, які відбуваються на сьогодні у світі (зокрема, фінансово-економічна криза).

мета

Мета статті – визначити та обґрунтувати шляхи реалізації й вдосконалення механізмів державного управління пенсійною системою України.

виклад основного матеріалу

Разом з тим, залишаються недостатньо дослідженими теоретичні та прикладні аспекти реалізації та вдосконалення механізмів державного управління пенсійною системою, яка функціонує задля соціального захисту непрацездатного населення. Актуальність дослідження та наявність великої кількості нерозв'язаних теоретичних та практичних проблем у сфері системи пенсійного забезпечення викликає необхідність досліджень, які б обґрунтовували шляхи вдосконалення механізмів пенсійного забезпечення України на сучасному етапі.

виділені невирішені

Основними соціальними проблемами в пенсійному забезпеченні на сьогодні є:

- дуже низький рівень пенсійного забезпечення та зрівнялівка у розмірах пенсій і, як наслідок, низький рівень життя пенсіонерів;

- висока частка ВВП, що витрачається на пенсії, що зумовлена низьким пенсійним віком та великим обсягом тіньового сектору, який не охоплюється офіційною звітністю;
- висока ставка відрахувань до пенсійної системи, що є одним з факторів стимулювання тіньової економіки;
- збільшення навантаження пенсійної системи на працюючі покоління, викликане демографічними тенденціями старіння населення;
- хронічна заборгованість з виплати пенсій, зумовлена не тільки значним ухилянням від сплати внесків, а й виплатою за рахунок страхових внесків допомоги на дітей та пенсій чорнобильцям та колишнім працівникам органів внутрішніх справ;
- архаїчність системи нарахування пенсій, недосконалість персонального обліку платників внесків;
- базування пенсійної системи України на одноелементній державній пенсії.

Подолати зазначені проблеми можна шляхом вдосконалення механізмів державного управління пенсійною системою. Процеси модернізації державного управління системою пенсійного забезпечення набули особливої актуальності останніми роками у зв'язку з тим, що: а) має місце природний спад населення як наслідок демографічної кризи; б) продовжується тенденція зменшення кількості працездатного населення і, як наслідок, зростання числа непрацездатних громадян, в основному пенсіонерів; в) відбувається значне погіршення здоров'я і якості життя пенсіонерів на фоні очевидного недостатнього для повноцінного життя середнього розміру пенсії, яка, до того ж, носить виражений зрівняльний характер і мало залежить від трудового внеску працівника.

Наукові та аналітичні публікації розглядають теоретико-методологічні та прикладні проблеми реформування вітчизняної пенсійної системи, аналізують основні напрями подальшого розвитку системи пенсійного забезпечення в Україні, досліджують закономірності розвитку та шляхи удосконалення системи пенсійного забезпечення країни. Наукові праці дослідників визначають мету, принципи, напрями та соціально-економічні умови здійснення модернізації механізмів з урахуванням досвіду реформування пенсійних систем у країнах з перехідною економікою.

Разом з тим, питання вдосконалення механізмів управління системою пенсійного забезпечення потребує більш глибокого науково-теоретичного та прикладного опрацювання, так як будь-яка держава здійснює реформування пенсійного забезпечення, його розвиток і удосконалення з обмеженими фінансовими ресурсами. В Україні пенсійне забезпечення фінансувалося з бюджету, багато коштів витрачалося на управління Пенсійним фондом і підтримку життєдіяльності самої системи, а фінансування додаткових програм взагалі привело бюджет Пенсійного фонду до кризи [9, с. 37].

В. Корженко та інші пропонують тісно пов'язувати всі трансформаційні процеси із «чітко визначеними характеристиками української моделі соціальної політики» [14, с. 158], яка, за визначенням О. Мельниченка, зберігає ознаки старої системи соціального забезпечення. Важливим аргументом на користь радикального реформування системи вчений називає те, що старі механізми підтримки соціальної сфери стають неієздатними [10, с. 172].

Л. Стожок розглядає напрями вдосконалення системи державного пенсійного страхування в Україні [13], серед яких пропонується: реформування структури і змісту моделі пенсійної системи, введення Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників закладів і організацій окремих галузей бюджетної сфери, прийняття Закону «Про єдиний соціальний внесок», звільнення солідарної системи від пільговиків, поліпшення коефіцієнта залежності пенсійної системи шляхом зменшення чисель-

ності пенсіонерів або збільшення чисельності платників внесків до Пенсійного Фонду [13, с. 18].

Е. М. Лібанова, академік НАН України, директор Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, у своїх працях постійно акцентує увагу на сучасному стані системи пенсійного забезпечення в Україні, виокремлює основні її недоліки, акцентує увагу на проблемах вдосконалення механізмів управління системою пенсійного забезпечення, визначає основні можливі напрями балансування бюджету та шляхи реформування Пенсійного фонду України [8]. Зокрема, робочою групою під керівництвом Е. М. Лібанової розроблені основні положення підготовленої Концепції пенсійної реформи в Україні.

Важливість реформ розуміють представники діючого уряду. Так, І. М. Акімова, перший заступник Глави Адміністрації Президента України – Представник Президента України у Кабінеті Міністрів України, Виконавчий секретар Комітету з економічних реформ під час «круглого столу» на тему «Пенсійна реформа в Україні: цілі та напрями» в рамках робочої групи «Реформи соціальної сфери і підвищення якості життя» Комітету з економічних реформ при Президентові України, який відбувся 15 квітня 2010 р. в Національному інституті стратегічних досліджень, наголосила на важливості проблеми реформування пенсійної системи, пошук вирішення якої є однією із ланок реформування соціальної сфери в загальній стратегії соціально-економічних реформ в Україні, що вимагає компетентної експертної оцінки і фахових пропозицій [8]. На цьому ж заході, на основні проблеми і результативні кроки реформи, що проводилась, звернув увагу Голова пенсійного фонду України Б. О. Зайчук, зробивши акцент на мотиваційній складовій реформування пенсійної реформи. Б. О. Зайчук запропонував внести зміни до закону щодо збільшення страхового стажу (щонайменше до 20 років); запровадити II рівень системи пенсійного забезпечення, а також наголосив на необхідності активної позиції профспілок щодо пенсійного реформування.

Дослідники та практики розуміють необхідність запровадження нової пенсійної системи, так як традиційні системи більше не працюють належним чином через зміну структури населення. Відбуваються кардинальні реформи. Проте, незважаючи на кроки, які здійснювалися і здійснюються країнами, з метою покращення стабільності системи, вони лише тимчасово змінюють ситуацію на краще. Враховуючи таку незадовільну практику, країна повинна обрати мету не тимчасового покращення, а кардинального її вирішення. Зокрема, С. Юрій висловлює думку, що така ціль повинна бути реалізована в Україні. З огляду на це, необхідним є подолання негативних тенденцій, враховуючи, що «... брак прозорості, корупція, корпоративізм, обмінні курси, зафіксовані на нереальному співвідношенні, та інші внутрішні фактори обов'язково призводять до краху. Це видимі чинники економічної кризи...» [17].

Беручи до уваги те, що в усьому світі пенсійні системи удосконалюються з огляду на тенденції старіння населення, Т. Замула крім підвищення пенсійного віку, пропонує запровадити інші, побудовані на принципово нових засадах, системи пенсійного забезпечення, які розосереджують ризики і послаблюють їхній вплив [7]. В різних публікаціях зазначається, що найближчим часом Україні необхідно зробити остаточний вибір кінцевої моделі нової пенсійної системи і намітити шляхи переходу до неї. Описані різні моделі відрізняються за часткою виплат з накопичувальної системи і гарантіями держави в підтримці мінімального рівня пенсійного забезпечення. Вибір моделі багато в чому залежить від розміщення політичних сил, в той час як шляхи запровадження диктуються об'єктивними показниками: розвитком демографічної ситуації і станом державних фінансів. Як зазначає Н. Луговенко, не кожний варіант переходу може бути реалізований в умовах неефективної бюджетно-податкової політики і великого державного боргу [5, с. 27]. Ми також погоджуємося із думкою Н. Луговенко, що велике значення має усвідомлення державни-

ми службовцями, працюючими у пенсійній сфері, що успіх пенсійної реформи залежить також від їх відповідальності при виконанні ними поставлених завдань [9, с. 115].

Загалом, курс на вирішення першочергових викликів сучасності в умовах поглиблення економічної кризи вимагає активізації державної політики у сфері соціального забезпечення населення та підвищення його ефективності шляхом вирішення завдань, пов'язаних із вдосконаленням механізмів управління галуззю.

Актуалізуючи роль держави в пенсійному забезпеченні, відтак – механізмів державного управління цією сферою, зазначимо, що пенсійне забезпечення, будучи однією з форм (галузей) соціального страхування, через систему правових, економічних і організаційних механізмів повинно захищати працівників від матеріальної незабезпеченості унаслідок настання старості або втрати працездатності з огляду на інші причини (інвалідність, втрата годувальника) і для цього повинно бути відповідно організованим.

В сукупності, проведений нами аналіз підтверджує недостатню розробленість ряду аспектів проблеми регулювання пенсійної системи України. Він підтверджується аналізом зарубіжного досвіду у сфері побудови реформування пенсійних систем, а також виявлення чинників, що впливають на динаміку пенсійного забезпечення. Слід зазначити, що останні роки в зарубіжній і вітчизняній практиці все більш очевидною стає необхідність узагальнюючого аналізу, комплексного підходу до вивчення причин і форм впливу глобальної кризи як на світові пенсійні системи, так і систему в Україні зокрема; вибору інструментів управління ними для ефективнішого виявлення значущих чинників, попередження і зниження рівня втрат при несприятливому розвитку демографічних і економічних тенденцій.

Для посилення організаційного забезпечення пенсійної реформи необхідно:

- спрямувати зусилля органів публічного управління на налагодження узгодженої діяльності законодавчої та виконавчої влади у сфері пенсійної реформи;
- Кабінету Міністрів забезпечити широку координацію роботи із здійснення пенсійної реформи за всіма її напрямками;
- створити Координаційний центр з питань здійснення пенсійної реформи на чолі з віце-прем'єр-міністром;
- включити до складу Координаційного центру представників міністерств економіки та з питань європейської інтеграції, фінансів, праці та соціальної політики, Пенсійного фонду, Національного банку, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Державної податкової адміністрації України;
- підвищити роль профільних міністерств у створенні макроекономічних передумов здійснення пенсійної реформи;
- посилити відповідальність Міністерства праці та соціальної політики за організацію і координацію діяльності з підготовки нормативно-правової бази, безпосереднє впровадження багаторівневої пенсійної системи, здійснення інформаційно-роз'яснювальної роботи, контроль за додержанням вимог законодавства при призначенні пенсій, укладення міжнародних угод щодо соціального захисту громадян;
- покласти на Міністерство фінансів коригування фінансової бази пенсійної системи, забезпечення її збалансованості і стійкості, у тому числі шляхом міжбюджетного регулювання із застосуванням ефективних фінансових інструментів;
- доручити Міністерству економіки та з питань європейської інтеграції, Міністерству фінансів України, Національному банку України і Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку організацію і здій-

снення контролю за інвестуванням пенсійних коштів, діяльністю банків і небанківських фінансових установ та функціонуванням ринків цінних паперів з обслуговування Пенсійних програм;

- передати питання здійснення пенсійної реформи в міністерствах економічного та соціального профілю у відання одного із заступників, а у Пенсійному фонді заступника голови правління;
- створити у відповідних центральних органах виконавчої влади структурні підрозділи з організації практичного впровадження та супроводження пенсійної реформи;
- уточнити статус та функції Пенсійного фонду, зміцнити його кадровий потенціал та матеріально-технічну базу, вирішити питання щодо створення спеціального державного регуляторного органу;
- сформувати при Пенсійному фонді інститут актуаріїв з покладенням на нього обов'язків з проведення систематичних аналітичних та прогностичних розрахунків;
- створити у наукових і вищих навчальних закладах підрозділи для розширення наукових досліджень, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців для нової пенсійної системи та їх стажування за кордоном.

Впровадження нової пенсійної системи – це багатоаспектна робота, розрахована на тривалу перспективу.

Вона передбачає невідкладне прийняття Верховною Радою України законів «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про недержавне пенсійне забезпечення», «Про іпотеку», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про акціонерні товариства», «Про державний борг», Податкового, Земельного і Житлового кодексів.

При доопрацюванні і прийнятті цих законопроектів та підготовці нових, що стосуються пенсійного забезпечення, необхідно врахувати рекомендації Міжнародної організації праці щодо засад функціонування майбутньої пенсійної системи та забезпечити гармонізацію норм національного законодавства із законодавством Європейського Союзу. Зокрема, врахувати директиви Ради Європи щодо координації законодавчих і нормативних актів з регулювання діяльності професійних пенсійних фондів.

З цією метою рекомендувати Верховній Раді України створити тимчасову спеціальну комісію для опрацювання законодавства з пенсійної реформи; не розглядати жодного проекту закону, пов'язаного з пенсійним забезпеченням, без попередньої експертизи та висновків цих комісій щодо його відповідності загальній стратегії пенсійної реформи.

Внаслідок здійснення реформи буде впроваджено багаторівневу пенсійну систему, побудовану на засадах соціальної справедливості, солідарності поколінь та соціального страхування. Це розширить можливості для підвищення добробуту людей похилого віку та зміцнення потенціалу економічного зростання.

Ефективність функціонування системи пенсійного забезпечення залежить від проведення ефективної соціальної політики, стабільної економічної ситуації, подальшого зростання виробничого та трудового потенціалу, вдосконалення системи оплати праці, зокрема зростання частки заробітної плати у собівартості продукції, збільшення доходів працюючого населення, їх детінізації, повноцінної реалізації норм Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Головним критерієм ефективності системи пенсійного страхування має стати постійне зростання рівня добробуту непрацездатних громадян через збільшення розмірів пенсійних виплат, забезпечення їх на рівні соціальних стандартів, задоволення життєвих потреб у непрацездатному віці, диференціації залежно від трудового внеску, забезпечення стимулювання до продуктивної праці.

Внаслідок вдосконалення механізмів державного управління пенсійною системою буде впроваджено багаторівневу пенсійну систему, побудовану на засадах соці-

льної справедливості, солідарності поколінь та соціального страхування. Це розширить можливості для підвищення добробуту людей похилого віку та зміцнення потенціалу економічного зростання. Створення ефективних механізмів функціонування системи пенсійного забезпечення є нагальною і досить важливою проблемою переходу України до етапу сталого зростання.

Література.

1. Гнибіденко І. Пенсійна реформа // Економіка України. – № 4. – 2007. – С. 4–12.
2. Гошовська В. Пенсіонери – конкуренти молодим? // Уряд. кур'єр. – 2001. – 21 берез. – С. 13.
3. Гура Марек. Пенсійна реформа: Виклик для України / За ред. Марчіна Свенціцькі, Інни Чапко, Анастасії Ермошенко. – К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки ПРООН, 2008. – 68 с.
4. Дашутін Г. Перебування на заслуженому відпочинку скоротиться // Уряд. кур'єр. – 2001. – 4 квіт. – С. 13.
5. Діденко Ю. Ю. Основні варіанти пенсійної реформи / Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Екон. сер. – 2001. – № 530. – С. 27–30.
6. Діденко Ю. Ю. Соціально-економічні особливості системи пенсійного забезпечення в умовах перехідної економіки / – 08.01.01 – Економічна теорія Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «ХАІ». – Харків – 2003. – 200 с. – С. 93.
7. Замула Т. В. О пенсионном сборе. – Запорожье: Полиграф, 2004. – 71 с.
8. Лібанова Е. Виступ на засіданні круглого столу «Пенсійна реформа в Україні: цілі та напрями» / Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Table/15042010/index.htm>.
9. Луговенко Н. В. Механізм державного управління запровадженням накопичувальної системи пенсійного забезпечення в Україні. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління. – Спеціальність 25.00.02 – механізми державного управління. – Харків – 2006. – 201 с.
10. Мельниченко О. А. Підвищення рівня та якості життя населення: механізми державного регулювання: Монограф. – Х.: Вид-во ХарПІДУ «Магістр», 2008. – 232 с.
11. Папієв М. М. Реформування пенсійної системи в Україні: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.09.01 [Електронний ресурс] / М. М. Папієв; НАН України. Ін-т демографії та соц. дослідж. – К., 2004. – 22 с.
12. Ріппа М. Б. Державне пенсійне забезпечення в Україні та шляхи його розвитку: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 [Електронний ресурс] / М. Б. Ріппа; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – К., 2007. – 19 с.
13. Стожок Л. Напрямки вдосконалення системи державного пенсійного страхування в Україні // Україна: аспекти праці. – № 1. – 2006. – С. 13–18.
14. Тенденції і перспективи європейської інтеграції України: державно-управлінські виміри: моногр. / В. Корженко, Н. Мельтюхова, Г. Одінцева та ін.; за заг. ред. В. Корженко, Н. Мельтюхової. – Х.: ХарПІДУ «Магістр», 2007. – 268 с.
15. Ткач В. О. Інституціональні перетворення пенсійної системи України в умовах трансформації світової економіки: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.05.01 [Електронний ресурс] / В. О. Ткач; Донець. нац. ун-т. – Донецьк, 2006. – 19 с.
16. Хорунжая Е. Пенсионная реформа и управление социальными изменениями // Вестник Московского. – № 4. – 2008. – С. 124–125.
17. Юрій С. Світові економічні кризи та їх сучасні модифікації // Вища школа. – 2008. – № 2. – С. 13–25.
18. Якимов А. І. Розвиток системи пенсійного забезпечення в Україні: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.01.01 [Електронний ресурс] / А. І. Якимов; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2005. – 20 с.
19. Яценко В. Безкоштовних пенсій не буває // Уряд. кур'єр. – 2001. – 4 квіт. – С. 13.

УДК 342.5

Валерій Дрешпак

РОЗВИТОК СЕМІОТИЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті описано ключові фактори, що впливають на розвиток семіотичних елементів системи державного управління в сучасних умовах становлення інформаційного суспільства та глобалізації. Спрогнозовано можливі наслідки цих процесів для системи державного управління. Запропоновано шляхи подолання негативних тенденцій у системі державного управління, пов'язаних з досліджуваними процесами.

Ключові слова: система державного управління, семіотичні елементи, інформаційне суспільство, глобалізація, фактори розвитку.

постановка проблеми

Кожна національна система державного управління перебуває під впливом низки внутрішніх і зовнішніх факторів розвитку. За сучасних умов серед таких зовнішніх факторів ключову роль відіграють: глобалізація та її виклики, перехід сучасного суспільства на пост-індустріальну інформаційну стадію розвитку, його демократизація й емансипація людини, що мають відповідні соціальні, економічні, політичні та ціннісно-ментальні передумови й наслідки. При цьому найважливішою передумовою вважається становлення постіндустріальної інформаційно-комунікативної глобальної цивілізації [10, с. 6].

Цей фактор має чи не найбільший вплив на соціокультурні процеси, у тому числі й на розвиток семіотичних (знаково-символьних) елементів і систем. У глобальному інформаційному суспільстві змінюються темпи, способи, напрями творення і розвитку семіотичних форм, змінюється контекст їх інтерпретації, внаслідок чого більш інтенсивно проходять процеси як о-значення, так і о-смислення онтологічної реальності сучасного світу. Ламаються «старі» семіотичні за своєю сутністю системи – культурні, моральні, ідеологічні, розмиваються традиційні цінності, змінюються ціннісні орієнтації суспільства. Сутнісно зазнає змін і сама система відносин «суспільство – влада», що викликає появу нових форм репрезентації та легітимації влади, комунікацій, управління суспільними процесами. Глобалізоване інформаційне масове суспільство з характерними для нього явищами масової культури та домінування масових комунікацій не лише вносить суттєві корективи до сформованих раніше семіотичних систем, а й творить нові, більш придатні до нових вимог. Це обумовлює проблему невідповідності семіотичних елементів системи державного управління (знаків, емблем, символів, складних семіотичних форм – іміджів, ритуалів, міфів, ідеологій тощо), що сформувалися у попередні історичні періоди, та напрямів, способів і темпів їх трансформації та розвитку, новим викликом середовища, що динамічно змінюється, а, відповідно, й новим завданням, що постають перед сучасним державним управлінням.

аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання трансформації системи державного управління за умов становлення інформаційного суспільства та глобалізації як особливо актуальне для сучасного етапу розвитку людства під різними кутами зору розглядає низка українських і зарубіжних науковців. У своєму дослідженні ми спиралися на результати наукових розвідок Р. Войтович, Е. Макаревич, К. Мея, Н. Нижник, Ю. Павленка, О. Соболя, М. Стрежневої, Ю.

© Дрешпак В.М., 2010.